



Univerza v Mariboru

Fakulteta za logistiko



javna agencija za znanstvenoraziskovalno
in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije



JAVNA AGENCIJA
REPUBLIKE SLOVENIJE
ZA VARNOST PROMETA

Evalvacija učinkovitosti rehabilitacijskih programov in programa dodatnega usposabljanja za varno vožnjo

Sinteza ugotovitev in smernice za nadgradnjo
rehabilitacijskih programov

Avtorji: Darja Topolšek, Tina Cvahte Ojsteršek, Uroš Kramar, Pija
Soršak

Projekt je financiran iz Javnega razpisa za izbiro raziskovalnih projektov ciljnega
raziskovalnega programa "CRP 2023"

Celje, 2025

Naslov: Evalvacija učinkovitosti rehabilitacijskih programov in programa dodatnega usposabljanja za varno vožnjo: Sinteza ugotovitev in smernice za nadgradnjo rehabilitacijskih programov

Vodja projekta: dr. Darja Topolšek

Člani projektne skupine: dr. Tina Cvahte Ojsteršek, dr. Uroš Kramar, dr. Mateja Forte, Pija Soršak

Izdajatelj: Laboratorij za trajnostno mobilnost in transport, Fakulteta za logistiko, Univerza v Mariboru

Kraj: Celje

Leto: 2025

Projekt »Evalvacija učinkovitosti rehabilitacijskih programov in programa dodatnega usposabljanja za varno vožnjo« je financiran iz Javnega razpisa za izbiro raziskovalnih projektov ciljnega raziskovalnega programa "CRP 2023". Sofinancerja sta Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije in Javna agencija Republike Slovenije za varnost prometa

Kazalo vsebine

1	UVOD.....	1
2	PREGLED LITERATURE IN PRIMERLJIVIH PROGRAMOV	4
2.1	ZAZNAN PROBLEM IN STANJE PROMETNE VARNOSTI.....	4
2.2	ANALIZA TRENUTNEGA STANJA REHABILITACIJSKIH PROGRAMOV V ŠIRŠEM OKOLJU IN NJIHOVA UČINKOVITOST ..	9
2.3	PREGLED ZNANSTVENIH RAZISKAV IN RELEVANTNE LITERATURE	34
3	SISTEM NAPOTITVE IN PROCESA IZVAJANJA PROGRAMOV V SLOVENIJI.....	37
3.1	SISTEM NAPOTITVE	37
3.2	IZVAJANJE PROGRAMA DODATNEGA USPOSABLJANJA ZA VARNO VOŽNJO IN REHABILITACIJSKIH PROGRAMOV ..	42
4	ANALIZA ZNAČILNOSTI IN STALIŠČ UDELEŽENCEV PROGRAMOV	44
4.1	ZNAČILNOSTI UDELEŽENCEV DELAVNIC DODATNEGA USPOSABLJANJA ZA VARNO VOŽNJO	44
4.2	ZNAČILNOSTI UDELEŽENCEV EDUKACIJSKIH DELAVNIC	48
4.3	ZNAČILNOSTI UDELEŽENCEV PSIHOSOCIALNIH DELAVNIC	55
4.4	RAZLIKE MED UDELEŽENCI PROGRAMOV IN SPLOŠNO POPULACIJO.....	61
4.4.1	<i>Analiza vedenja splošne javnosti in udeležencev programov z uporabo vprašalnika DBQ. 61</i>	
4.4.2	<i>Stališča splošne javnosti in udeležencev programov do alkohola, drog in hitrosti v prometu</i>	<i>74</i>
4.4.3	<i>Mnenja udeležencev o izvedbi in vsebini dodatnega usposabljanja za varno vožnjo in rehabilitacijskih programov</i>	<i>84</i>
4.4.4	<i>Stališča udeležencev dodatnega usposabljanja za varno vožnjo in rehabilitacijskih programov o ukrepih za voznike z izrečenim prenehanjem veljavnosti vozniškega dovoljenja</i>	<i>91</i>
5	STALIŠČA IN PREDLOGI IZVAJALCEV IN AVP RS O REHABILITACIJSKIH PROGRAMIH IN PROGRAMU DODATNEGA USPOSABLJANJA ZA VARNO VOŽNJO	94
6	UČINKI PROGRAMOV NA VEDENJE UDELEŽENCEV IN POJAV RECIDIVIZMA	114
6.1	KRATKOROČNA UČINKOVITOST PROGRAMOV	114
6.1.1	<i>Kratkoročna učinkovitost programa dodatnega usposabljanja za varno vožnjo</i>	<i>114</i>
6.1.2	<i>Kratkoročna učinkovitost edukacijskih in psihosocialnih delavnic.....</i>	<i>126</i>
6.2	DOLGOROČNA UČINKOVITOST REHABILITACIJSKIH PROGRAMOV	148
6.3	RECIDIVIZEM UDELEŽENCEV EDUKACIJSKIH IN PSIHOSOCIALNIH DELAVNIC	166
7	USMERITVE ZA NADALJNI RAZVOJ.....	173
7.1	SISTEM NAPOTITVE IN UKREPI.....	174
7.2	PREDLOGI, KI SE NANAŠAJO NA VSE PROGRAME	185
7.3	DODATNO USPOSABLJANJE ZA VARNO VOŽNJO	192

7.4	EDUKACIJSKE DELAVNICE	194
7.5	PSIHOSOCIALNE DELAVNICE	195

Kazalo slik

SLIKA 1: VZROKI ZA PROMETNE NESREČE V LETU 2023	8
SLIKA 2: KONCENTRACIJA ALKOHOLA V IZDIHANEM ZRAKU (MG/L) PRI VOZNIKIH ZAČETNIKI, POVZROČITELJIH PROMETNIH NESREČ	8
SLIKA 3: POSTOPKOVNE POTI NAPOTITVE VOZNIKOV V PROGRAME V SLOVENIJI	40
SLIKA 4: STAROST UDELEŽENCEV PROGRAMA DODATNEGA USPOSABLJANJA ZA VARNO VOŽNJO (N = 158).....	46
SLIKA 5: SKUPNO ŠTEVILO LET IMETNIŠTVA VOZNIŠKEGA IZPITA ZA B KATEGORIJ (N = 158).....	46
SLIKA 6: POVPREČNO ŠTEVILO PREVOŽENIH KILOMETROV NA MESEC (N = 158).....	47
SLIKA 7: RAZLOGI ZA UDELEŽBO V PROGRAMU DODATNEGA USPOSABLJANJA ZA VARNO VOŽNJO (N = 158)	48
SLIKA 8: ŠTEVILO EDUKACIJSKIH DELAVNIC PO LETIH.....	49
SLIKA 9: ŠTEVILO UDELEŽENCEV EDUKACIJSKIH DELAVNIC.....	49
SLIKA 10: STAROST UDELEŽENCEV EDUKACIJSKIH DELAVNIC (N = 34116)	50
SLIKA 11: RAZPOREDITEV UDELEŽENCEV EDUKACIJSKIH DELAVNIC PO POŠTNIH OKOLIŠIH V SLOVENIJI (N = 35471)	51
SLIKA 12: ŠTEVILO UDELEŽENCEV EDUKACIJSKIH DELAVNIC NA 1.000 PREBIVALCEV PO STATISTIČNIH REGIJAH (N = 35471).....	52
SLIKA 13: SKUPNO ŠTEVILO LET IMETNIŠTVA VOZNIŠKEGA IZPITA ZA B KATEGORIJ PRI UDELEŽENCIH EDUKACIJSKIH DELAVNIC (N = 292).....	53
SLIKA 14: POVPREČNA MESEČNA RAZDALJA, PREVOŽENA Z AVTOMOBILOM (N = 270).....	53
SLIKA 15: RAZLOGI ZA UDELEŽBO NA EDUKACIJSKIH DELAVNICAH (N = 34829)	54
SLIKA 16: ŠTEVILO PSIHOSOCIALNIH DELAVNIC PO LETIH	55
SLIKA 17: ŠTEVILO UDELEŽENCEV PSIHOSOCIALNIH DELAVNIC	56
SLIKA 18: STAROST UDELEŽENCEV PSIHOSOCIALNIH DELAVNIC (N = 4962)	56
SLIKA 19: RAZPOREDITEV UDELEŽENCEV PSIHOSOCIALNIH DELAVNIC PO POŠTNIH OKOLIŠIH V SLOVENIJI (N = 5076).....	57
SLIKA 20: ŠTEVILO UDELEŽENCEV PSIHOSOCIALNIH DELAVNIC NA 1000 PREBIVALCEV PO STATISTIČNIH REGIJAH (N = 5076)	58
SLIKA 21: SKUPNO ŠTEVILO LET IMETNIŠTVA VOZNIŠKEGA IZPITA ZA B KATEGORIJ PRI UDELEŽENCIH PSIHOSOCIALNIH DELAVNIC (N = 77)	59
SLIKA 22: POVPREČNO MESEČNO PREVOŽENI KILOMETRI UDELEŽENCEV PSIHOSOCIALNIH DELAVNIC (N = 74)	59
SLIKA 23: RAZLOGI ZA UDELEŽBO NA PSIHOSOCIALNIH DELAVNICAH (N = 5092).....	60
SLIKA 24: ANALIZA TRDITEV DBQ – SPLOŠNA POPULACIJA (N=548).....	65
SLIKA 25: ANALIZA TRDITEV DBQ – DODATNO USPOSABLJANJE ZA VARNO VOŽNJO (N=158)	66
SLIKA 26: ANALIZA TRDITEV DBQ – EDUKACIJSKE DELAVNICE (N=289).....	67
SLIKA 27: ANALIZA TRDITEV DBQ – PSIHOSOCIALNE DELAVNICE (N=77)	68
SLIKA 28: STALIŠČA SPLOŠNE JAVNOSTI DO ALKOHOLA, DROG IN HITROSTI V PROMETU (N = 546)	75
SLIKA 29: STALIŠČA UDELEŽENCEV DODATNEGA USPOSABLJANJA ZA VARNO VOŽNJO DO ALKOHOLA, DROG IN HITROSTI V PROMETU (N = 156).....	76
SLIKA 30: STALIŠČA UDELEŽENCEV EDUKACIJSKIH DELAVNIC DO ALKOHOLA, DROG IN HITROSTI V PROMETU (N = 289)	77
SLIKA 31: STALIŠČA UDELEŽENCEV PSIHOSOCIALNIH DELAVNIC DO ALKOHOLA, DROG IN HITROSTI V PROMETU (N = 77).....	78

SLIKA 32: MNENJA UDELEŽENCEV O IZVEDBI IN VSEBINI DODATNEGA USPOSABLJANJA ZA VARNO VOŽNJO (N = 125)	85
SLIKA 33: MNENJA UDELEŽENCEV O IZVEDBI IN VSEBINI EDUKACIJSKIH DELAVNIC (N = 23).....	87
SLIKA 34: MNENJA UDELEŽENCEV O IZVEDBI IN VSEBINI PSIHO SOCIALNIH DELAVNIC (N = 71)	89
SLIKA 35: STALIŠČA IZVAJALCEV PROGRAMOV GLEDE KRITERIJEV ZA NAPOTITEV NA REHABILITACIJSKE INTERVENCIJE (N = 17)	99
SLIKA 36: POVPREČNE OCENE TRDITEV O NAPOTITVI NA REHABILITACIJSKE INTERVENCIJE (N = 18)	101
SLIKA 37: OCENA VIDIKOV OBSTOJEČEGA PROGRAMA DODATNEGA USPOSABLJANJA ZA VARNO VOŽNJO S STRANI IZVAJALCEV (N = 7).....	102
SLIKA 38: OCENA VIDIKOV OBSTOJEČIH EDUKACIJSKIH DELAVNIC S STRANI IZVAJALCEV (N = 6).....	102
SLIKA 39: OCENA VIDIKOV OBSTOJEČIH PSIHO SOCIALNIH DELAVNIC S STRANI IZVAJALCEV (N = 6)	103
SLIKA 40: ELEMENTI ZA IZBOLJŠANJE UČINKOVITOSTI PROGRAMA DODATNEGA USPOSABLJANJA ZA VARNO VOŽNJO (N = 7)	104
SLIKA 41: ELEMENTI ZA IZBOLJŠANJE UČINKOVITOSTI EDUKACIJSKIH DELAVNIC (N = 6)	104
SLIKA 42: ELEMENTI ZA IZBOLJŠANJE UČINKOVITOSTI PSIHO SOCIALNIH DELAVNIC (N = 6)	105
SLIKA 43: STRINJANJEM S PROCESOM PO IZVEDENIH PROGRAMIH DODATNEGA USPOSABLJANJA ZA VARNO VOŽNJO (N = 7)	107
SLIKA 44: STRINJANJEM S PROCESOM PO IZVEDENIH EDUKACIJSKIH DELAVNICAH (N = 6)	108
SLIKA 45: STRINJANJEM S PROCESOM PO IZVEDENIH PSIHO SOCIALNIH DELAVNICAH (N = 6)	108
SLIKA 46: OCENA SODELOVANJA IN PODPORE AVP NA KLJUČNIH PODROČJIH – PROGRAM DODATNEGA USPOSABLJANJA ZA VARNO VOŽNJO (N = 7)	110
SLIKA 47: OCENA SODELOVANJA IN PODPORE AVP NA KLJUČNIH PODROČJIH – EDUKACIJSKE DELAVNICE (N = 6)	110
SLIKA 48: OCENA SODELOVANJA IN PODPORE AVP NA KLJUČNIH PODROČJIH – PSIHO SOCIALNE DELAVNICE (N = 6).....	111
SLIKA 49: MNENJA UDELEŽENCEV O KORISTIH IN IZVEDBI EDUKACIJSKIH DELAVNIC (N = 365).....	149
SLIKA 50: MNENJE UDELEŽENCEV PSIHO SOCIALNIH DELAVNIC O IZVEDBI PROGRAMA (N = 131)	150
SLIKA 51: RECIDIVIZEM UDELEŽENCEV REHABILITACIJSKIH PROGRAMOV (11. 04. 2017 DO 01. 04. 2025)	167
SLIKA 52: SEKVENCE PO POZICIJAH – DELEŽ TIPOV NA POSAMEZNI UDELEŽBI (100 %).....	169
SLIKA 53: PREHODI MED TIPOMA DELAVNIC – DELEŽI PO IZHODIŠČNEM TIPU (100 %) (4675 PREHODOV)	170
SLIKA 54: INTERVALI MED UDELEŽBAMI (2 ALI 3 UDELEŽBE) – DELEŽI (8.144 INTERVALOV).....	171
SLIKA 55: PORAZDELITEV INTERVALOV MED UDELEŽBAMI (DELEŽI; UDELEŽBE ≥ 4-KRAT) (280 INTERVALOV).....	172
SLIKA 56: INTERVALI MED UDELEŽBAMI (N = 2–6) – DELEŽI (N = 20.640 INTERVALOV)	172

Kazalo tabel

TABELA 1: MEJNE VREDNOSTI KONCENTRACIJE ALKOHOLA V KRVI (BAC) ZA VOZNIKE PO EVROPSKIH DRŽAVAH.....	6
TABELA 2: PRIMERJAVA SANKCIJ ZA VOŽNJO POD VPLIVOM ALKOHOLA V EVROPSKIH DRŽAVAH	9
TABELA 3: POVZETKI PRIMERLJIVIH PROGRAMOV PO SVETU.....	19
TABELA 4: REZULTATI VPRAŠALNIKA DBQ (POVPREČJA IN STANDARDNI ODKLONI) GLEDE NA SKUPINO ANKETIRANCEV.....	69
TABELA 5: REZULTATI VPRAŠALNIKA SPLOŠNE JAVNOSTI IN UDELEŽENCEV PROGRAMOV GLEDE STALIŠČ DO ALKOHOLA, DROG IN HITROSTI V PROMETU (POVPREČJA IN STANDARDNI ODKLONI)	79
TABELA 6: REZULTATI ANALIZE RAZLIK Z UPORABO WILCOXONOVEGA TESTA (RAZLIKE V ODGOVORIH PRED IN PO).....	117
TABELA 7: REZULTATI ANALIZE RAZLIK Z UPORABO WILCOXONOVEGA TESTA – EDUKACIJSKE DELAVNICE (RAZLIKE V ODGOVORIH PRED IN PO)	127
TABELA 8: REZULTATI ANALIZE RAZLIK Z UPORABO WILCOXONOVEGA TESTA – PSIHO SOCIALNE DELAVNICE (RAZLIKE V ODGOVORIH PRED IN PO)	137
TABELA 9: REZULTATI MANN-WHITNEY U TESTA ZA PRIMERJAVO ODGOVOROV MED UDELEŽENCI EDUKACIJSKIH DELAVNIC IN SICER PRED DELAVNICO IN PO DALJŠEM OBDOBJU.....	151
TABELA 10: REZULTATI MANN-WHITNEY U TESTA ZA PRIMERJAVO ODGOVOROV MED UDELEŽENCI PSIHO SOCIALNIH DELAVNIC IN SICER PRED DELAVNICO IN PO DALJŠEM OBDOBJU	159
TABELA 11: PREHODI MED TIPOM DELAVNICE (N = 4680)	181

1 UVOD

Evalvacija učinkovitosti rehabilitacijskih programov in programa dodatnega usposabljanja za varno vožnjo je eden ključnih pristopov k obvladovanju prometne varnosti, saj prometne nesreče predstavljajo pomemben javnozdravstveni in družbeni problem. Posledice segajo od izgube življenj in zmanjšane kakovosti življenja do pomembnih finančnih in družbenih bremen, ki vključujejo neposredne izdatke za zdravstveno obravnavo in rehabilitacijo ter posredne učinke, kot so izguba produktivnosti, zmanjšana delovna zmožnost in dolgoročne socialne posledice.

Kljub številnim ukrepom in izboljšavam v prometni politiki tako na ravni EU kot v Sloveniji ostajajo prometne nesreče pomemben izziv, predvsem zaradi dejstva, da so človeški dejavniki – kot so napačne odločitve, tvegana vožnja, vožnja pod vplivom alkohola, in drugih psihoaktivnih snovi ter nezadostna pozornost – še vedno glavni vzrok nesreč. Zato je osredotočenost na voznika in njegovo vedenje ključni element sodobnih strategij prometne varnosti, pri čemer imajo izobraževalni in rehabilitacijski programi pomembno vlogo. V Resoluciji o nacionalnem programu varnosti cestnega prometa za obdobje od 2023 do 2030 je med predlaganimi ukrepi analiza rehabilitacijskih programov za voznike, ki so vozili pod vplivom alkohola in prepovedanih drog. Na podlagi ugotovitev analize naj bi bile prilagojene vsebine teh programov ter standardizirana merila napotitve udeležbe.

V Sloveniji se skladno z Zakonom o voznikih (ZVoz-1) izvajata dva pomembna pristopa, katerih cilj je izboljšati varno vožnjo: program dodatnega usposabljanja za varno vožnjo ter rehabilitacijska programa (edukacijske in psihosocialne delavnice). Čeprav so ti programi normativno in sistemsko vzpostavljeni, njihova dejanska učinkovitost ostaja premalo raziskana.

S ciljem celovite ocene učinkovitosti rehabilitacijskih programov in programa dodatnega usposabljanja za varno vožnjo so bile identificirane ključne značilnosti posameznih oblik izobraževanja in rehabilitacije ter ocenjeni njihovi učinki na vedenjske spremembe voznikov. V okviru projekta je bila posebna pozornost namenjena razlikovanju med

»trdimi kriteriji« (recidivizem, ponavljanje prekrškov) in »mehkimi kriteriji« (sprememba stališč, odnosov in zaznane odgovornosti), saj kombinacija obeh pristopov omogoča celovitejše razumevanje učinkov programov.

V zaključni fazi projekta, ki jo povzema to poročilo, je bila osrednja naloga (C12) usmerjena v združitev ugotovljenih značilnosti in učinkov različnih programov ter v oblikovanje smernic za njihovo nadgradnjo in izboljšanje.

Opomba: Razširjen povzetek temelji na predhodnih poročilih, ki so skupno obsegala 1236 strani. Ta poročila so:

- *Evalvacija učinkovitosti rehabilitacijskih programov in programa dodatnega usposabljanja za varno vožnjo: Analiza trenutnega stanja rehabilitacijskih programov v širšem okolju in njihova učinkovitost;*
- *Evalvacija učinkovitosti rehabilitacijskih programov in programa dodatnega usposabljanja za varno vožnjo: Zasnova vprašalnikov za merjenje voznih navad, rabe alkohola in drog ter kratkoročne učinkovitosti programov;*
- *Evalvacija učinkovitosti rehabilitacijskih programov in programa dodatnega usposabljanja za varno vožnjo: Analiza ankete splošne populacije: Raziskava o stilih vožnje in udeležbi na rehabilitacijskih programih za voznike;*
- *Evalvacija učinkovitosti rehabilitacijskih programov in programa dodatnega usposabljanja za varno vožnjo: Poročilo o izvedbi delavnice z izvajalci programa dodatnega usposabljanja za varno vožnjo;*
- *Evalvacija učinkovitosti rehabilitacijskih programov in programa dodatnega usposabljanja za varno vožnjo: Poročilo o izvedbi delavnice z izvajalci rehabilitacijskih programov;*
- *Evalvacija učinkovitosti rehabilitacijskih programov in programa dodatnega usposabljanja za varno vožnjo: Poročilo o izvedbi delavnice z odgovornimi na Javni agenciji RS za varnost prometa;*
- *Evalvacija učinkovitosti rehabilitacijskih programov in programa dodatnega usposabljanja za varno vožnjo: Analiza ankete izvajalcev rehabilitacijskih programov in programa dodatnega usposabljanja za varno vožnjo;*

- *Evalvacija učinkovitosti rehabilitacijskih programov in programa dodatnega usposabljanja za varno vožnjo: Kratkoročna učinkovitost edukacijskih in psihosocialnih delavnic - Analiza anket udeležencev delavnic;*
- *Evalvacija učinkovitosti rehabilitacijskih programov in programa dodatnega usposabljanja za varno vožnjo: Kratkoročna učinkovitost programa dodatnega usposabljanja za varno vožnjo - Analiza anket udeležencev programa;*
- *Evalvacija učinkovitosti rehabilitacijskih programov in programa dodatnega usposabljanja za varno vožnjo: Dolgoročna učinkovitost edukacijskih in psihosocialnih delavnic - Analiza anket udeležencev delavnic;*
- *Evalvacija učinkovitosti rehabilitacijskih programov in programa dodatnega usposabljanja za varno vožnjo: Analiza strukture in trendov udeležencev edukacijskih in psihosocialnih delavnic;*
- *Evalvacija učinkovitosti rehabilitacijskih programov in programa dodatnega usposabljanja za varno vožnjo: Dolgoročna učinkovitost edukacijskih in psihosocialnih delavnic - Analiza anket udeležencev delavnic.*

Razširjen povzetek ne vključuje citatov/virov, ker gre za povzetke več virov v krajših odsekih. Vsi uporabljeni viri so razvidni iz celotnih poročil posameznega dela projekta.